Vergiftigd geschenk

Vergiftigd geschenk
roman
©2015 Monique Desmet & uitgeverij Partizaan/BOXPress
Coverontwerp: Stefan Leemans (Het Parlementsgebouw in Boekarest)
Grafische vormgeving: Stefaan Van Laere
ISBN 9789462952362

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VERGIFTIGD GESCHENK

Monique Desmet

roman

Uitgeverij Partizaan/BOXPress

www.partizaan.be www.boxpress.nl

To be wronged is nothing, unless you continue to remember it – *Confucius*

1

Alex had geen idee voor de hoeveelste keer hij voet zette op Roemeense bodem. Hij was de tel al lang kwijt. De eerste keer moest hij een jaar of dertien, veertien geweest zijn. Ergens halverwege de jaren zestig had hij samen met zijn grootouders, zijn ouders en zijn broer Tom een bezoek gebracht aan zijn overgrootouders aan vaders kant. En het was daar in Pipera, dat dorp even buiten de hoofdstad, dat hij voor het eerst de naam van de huidige dictator had horen vallen. Lang voor hij aan de macht kwam. Naar aanleiding van de dood van de ex-premier en secretaris van de Roemeense communistische partij werd in het landhuisje van Ioana en Cosmin Golescu de politieke toestand uitvoerig besproken onder de vier generaties. Niet zonder enig optimisme overigens. Op dat ogenblik leek de kans op een drastische kentering in het beleid niet denkbeeldig. Helaas. Ruim twintig jaar later schopte het communisme, gedirigeerd door een machtswellusteling die zijn volk op alle vlakken de duivel aandeed en zijn land zoetjesaan naar de verdoemenis aan het helpen was, nog steeds wild om zich heen.

In de taxi die hem van de luchthaven Otopeni naar zijn hotel in het centrum van Boekarest voerde, haalde Alex zich het simplisme van het plattelandsleven in Pipera voor de geest. Het had hem en Tom destijds grote ogen doen opzetten. Vergeleken met hun eigen bestaan in een chique buitenwijk van Antwerpen, hadden de jongens het idee gekregen een eeuw te zijn teruggeflitst in de tijd. Het piepkleine huisje van hun overgrootouders, omheind met een artisanaal hekwerk van sierlijk gevlochten takken, mocht fris en verzorgd ogen met zijn felblauw geschilderde luiken, het was aandoenlijk primitief. Het comfort waar Alex en Tom aan gewend waren en dat ze zo elementair en normaal vonden, was er ver te zoeken. In Pipera haalden ze hun brood niet snel even bij de bakker om de hoek. Voor de vrouwen was brood bakken een dagelijkse bezigheid. Ze kneedden het deeg met de hand in houten troggen en bakten het in een stenen oven die buiten op het erf stond. Iedereen kweekte zijn eigen groenten en hield kippen, ganzen, geiten, koeien en varkens. Vaak blokkeerden schaapskuddes, geleid door een eenzame herder en begeleid door een zenuwachtig over en weer lopende hond, de doorgang op de zandwegen die de kleine, eenvoudige boerderijen verbonden. 's Nachts waren ze zo donker als de hel. Er brandde niet één lamp en door slijk, oneffenheden en dierlijk mest was er te voet over lopen een hachelijke onderneming. In België reed Alex' vader rond in een Amerikaanse slee. In Pipera verplaatsten de mensen zich met paard en kar.

Het contrast kon niet groter zijn. Op het land, dat de boeren bewerkten met behulp van die paarden en houten werktuigen die in België al lang passé waren en exclusief te bewonderen in het museum, torenden indrukwekkende schoven stro, opgebouwd rond een geraamte van takken en stokken, hoog boven de weiden uit.

Na al die jaren had Alex nog schik in Toms reactie toen ze constateerden hoe droevig het met het sanitair gesteld was. De jongens waren tevergeefs op zoek gegaan naar de badkamer. Bleek dat een hokje in de tuin, voorzien van een plank op twee schragen met een uitgezaagd gat boven een put, het toilet voorstelde. Ze waren niet meer bijgekomen van het lachen.

De typische, folkloristische kledij in stug textiel, die *Bunicuţă* naar het scheen zelf geweven had op het weefgetouw dat in huis stond en die zij en *Bunic* (de jongens noemden hen Omaatje en Opa in navolging van hun pa) enkel bij speciale gelegenheden droegen, stond in Alex' geheugen gegrift. De witte broek van *Bunic*, zijn tuniek met de bonte tailleband, het giletje en natuurlijk zijn onafscheidelijke astrakan. Die typische hoge, rechtopstaande muts droeg hij dag in dag uit. De feestkledij van *Bunicuţă* bestond uit een zwarte schort voorzien van rode borduursels die ze over een wijd golvend wit kleed droeg, dat aan de mouwen en de zoom afgeboord was met identieke borduursels, en een witte foulard om haar hoofd. Ook op doordeweekse dagen droeg ze een schort over haar kledij en haar grijze krullen zaten invariabel onder een foulard verborgen.

Voor Alex waren de overgrootouders nagenoeg vreemden gebleven. Hij had de oudjes hooguit een keer of drie in zijn leven gezien. De laatste keer waren ze vooraan in de tachtig geweest. Ze hadden hem net zo goed kunnen wijsmaken dat ze de kaap van de honderd overschreden hadden, gekromd als ze er beiden bij liepen door de jaren van labeur op het land. Hun huid was gerimpeld en gegroefd. Net appels die veel te lang onaangeroerd in de fruitschaal waren blijven liggen, had de spitsvondige Tom zijn broer in het oor gefluisterd. Hun mond was tandeloos, één à twee geelbruine exemplaren niet te na gesproken. Hun handen, waar dikke, blauwe aders kriskras overheen kronkelden, hadden ruig en droog aangevoeld wanneer ze liefkozend over de wangen van de jongens streken. Maar ze waren nog vast genoeg geweest om eieren te beschilderen, de nationale kunst. De kippen- of ganzeneieren werden door kleine gaatjes leeggeblazen en gedecoreerd met telkens weer andere kleuren en motieven. Ook de jongens hadden er hun artistieke gaven op mogen botvieren. De mooiste eieren belandden als decorstukken in een mandje op de kast. Alleen de meest geslaagde exempla-

ren verdienden het individueel uitgestald te worden. Ze waren meestal van de hand van *Bunic* of Tom, die de artistieke vaardigheid van zijn overgrootvader geërfd had. De klunzige handen van Alex hadden de creaties vaak tot een hoopje bont geverfde eierschaalfragmenten gereduceerd.

Waar was de tijd? Alex was in geen jaren meer in Pipera geweest. Zijn voorouders waren al lang dood en hij kwam nu naar Boekarest voor zaken. Naar het scheen was er anno achtentachtig nog niet gek veel veranderd op het platteland. Niet verwonderlijk als je wist dat de moderne wereld nipt tot in de hoofdstad doorgedrongen was. Een gevolg van het stugge regime en van de aard van het volk, dat hardnekkig vasthield aan oude tradities.

Miruna, de grootmoeder van Alex, was echter uit ander hout gesneden. Het enige kind van *Bunic* en *Bunicuţă* had onorthodox gedrag vertoond. Zij had zich losgerukt uit de modderige plattelandsgrond en was naar de grootstad getrokken. Ze had haar jonge echtgenoot, Grigore Pavel, kunnen overhalen naar België te emigreren op zoek naar een betere toekomst. Die moedige beslissing had hun nakomelingen in ieder geval de narigheden bespaard, waar elke Roemeen vandaag mee geconfronteerd werd.

Alex draaide het autoraampje open voor wat frisse lucht en tuurde naar buiten. De taxi tufte voorbij troosteloze fabrieksterreinen, omgeven door roestige afrasteringen en volgestouwd met goederen, overtollig door overproductie. Onbruikbaar voor ze ooit gebruikt zouden worden. Te wijten aan de grootschalige industrialisatie waar alles voor moest wijken.

Ongewild was Alex een stille getuige van de degeneratie van dit prachtige land. Vooral de laatste jaren was de toestand vreselijk geëscaleerd. De “goede communist”, zoals democratische staatshoofden de dictator plachten te noemen, was ondertussen zijn krediet bij hen kwijt gespeeld en bijgevolg hun steun. De autarkische politieke koers van de kameraad greep het volk hoe langer hoe meer bij de keel. Alex kon zich niet van het idee ontdoen dat er een link moest zijn tussen de slechter wordende economische toestand en het feit dat de Securitate een steeds wijder vertakt en machtiger orgaan werd. De dictator en zijn vrouw waren stiekem bang voor rebellie en het kon niet anders of het opzetten van dat immense bolwerk van spionnen en informanten was een verwoede poging de onderdanen blijvend onder de knoet te houden.

De taxi reed een avenue op die qua lengte en breedte de Parijse Champs-Elysées het nakijken gaf en stevende recht op de Triomfboog af, de *Arcul de Triumf*. De voorbijflitsende belle-époque en neoclassistische gebouwen, gereduceerd tot dwergen door de hoge woonblokken die hen flankeerden,

oogden onfris en afgeleefd. Ooit, in een ver verleden, dankte de stad het epitheton “Klein Parijs” aan deze statige huizen en aan haar reputatie van high life. Als je de verloedering van de façades kon wegdenken was het inderdaad duidelijk hoe mooi en majestueus de gebouwen moesten geweest zijn voor het communisme hun luister herleidde tot vergane glorie.

Via de *Calea Victoriei*, ooit een van de meest prestigieuze straten van de stad, bereikte de taxi het centrum. Het trof Alex meteen weer hoe groen en tegelijk somber Boekarest was. Hoe vreselijk hadden de waanzinnige plannen van de leider de hoofdstad toegetakeld. De parken, plantsoenen en bestofte bomen langs de avenues konden niet optornen tegen de monotonie van de uniforme woonblokken. Conform aan het ideaal van nationalisme en collectivisme werd het individu in die torens volledig opgeslorpt door de massa. Zo kon het beter gecontroleerd en onder de duim gehouden worden. Die grauwe zeeën van beton reflecteerden perfect de bedrukte sfeer van de stad en de ondoorzichtige, massieve borstweringen van de balkons dikten het gevoel van onvrijheid en verstikking nog aan.

Alex zuchtte diep. Een mens werd er niet blij van. Vooral niet als je al in geen te vrolijke stemming was.

2

Volgens de normen van Westerlingen was het Intercontinental het enige hotel dat te pruimen viel. Alex was er dan ook al jaren regelmatig te gast, wat overigens niet te merken was aan de strikt zakelijke ontvangst die hem aan de balie te beurt viel. Hij nam het de bediende niet kwalijk. Te intiem of amicaal omgaan met buitenlanders moest gemeld worden en kon je zuur opbreken. Alex’ paspoortgegevens werden zorgvuldig genoteerd. Een doodnormale procedure die in een land onder dictatoriaal regime een extra dimensie kreeg, bijna voelde als een dreiging. Trips naar Boekarest kon je bezwaarlijk als plezierreisjes bestempelen. Een reis in een land onder het juk van repressie was telkens weer een beroerd avontuur. Een zakenkennis van Alex, een Joodse diamantair en Roemeens emigrant, had hem op het gevaar gewezen. De geheime politie had overal oren. Via microfoontjes, verborgen achter kaders, in keramische vazen, tot suikerpotten toe, luisterde ze iedereen af. Op een gegeven moment waren in de hele natie alle telefoontoestellen vervangen door nieuwe, waarmee de bevolking kon afgeluisterd worden, of de hoorn op de haak lag of niet. Zowel buiten als binnen in ho-

tels, in de kamers, de zalen, zelfs tot in de toiletten, hielden infraroodcamera's in het oog wat toeristen allemaal in hun schild voerden. En meneer Katz had Alex gewaarschuwd voor hoeren en callgirls. Spionnen waren dat, opgeleid om zakenlui te strikken en hen op zwakke momenten geheimen te ontfutselen.

Alex wierp zijn koffer op bed, inspecteerde de kamer, waar hij al eerder geslapen had. Geen spectaculaire veranderingen op het eerste zicht. Geen nieuwe attributen of accessoires. Hetzelfde schaaltje op het nachtkastje, de asbak op het driepoottafeltje, de aartslelijke vaas zonder bloemen op de commode en, aan de muur, hetzelfde scheef hangend icoon. Dat hier geen authentiek, op glas geschilderd icoon hing was nogal logisch, maar deze door vocht geonduleerde kopie vond Alex toch maar een onwaardig afkooksel van de edele kunst waar de Roemenen zo bedreven in waren. Bij een eerder verblijf had hij al die snuisterijen aan een grondig onderzoek onderworpen. Zuiver uit nieuwsgierigheid, niet uit angst voor die afluisterpraktijken. Het zou hem worst wezen dat ze per se getuige wilden zijn van zijn toiletbezoek. Hij had niets te verbergen. Hij kwam voor zaken met de overheid. Punt uit. Het intrigeerde hem, dat wel, al geloofde hij er niet erg in. Aangenomen dat het technisch doenbaar was, wat hij sterk betwijfelde, kon er nooit voldoende mankracht voorhanden zijn om dag in dag uit een hele populatie en vreemdelingen er bovenop te bespieden. Natuurlijk was het voor niemand duidelijk wie waar en wanneer geobserveerd werd. Iedereen nam het zekere voor het onzekere en dat was uiteraard wat de *Conducător,* de leider, wilde bereiken. Tussen de landgenoten onderling werd hetzelfde klimaat van angst en terreur gecreëerd. De leider had mensen zover gekregen dat ze lotgenoten gingen bespieden en verklikken. Men beweerde dat één persoon op drie lid was van de geheime politie. Vaak uit eigenbelang, voor de voordelen die ermee gepaard gingen, zoals de mogelijkheid inkopen te doen in speciale, beter bevoorrade shops. In theorie konden de Roemenen niemand vertrouwen. Helemaal niemand. Bevreemdend vond Alex het niet openlijk en onbevangen te kunnen praten met je eigen bloedverwanten, buren, vrienden en kennissen. De angst sloeg iedereen murw. Erger nog. Ze sloeg om in paranoia. Het risico dat ze voortdurend liepen hield de Roemenen op hun qui-vive, hulde hen in een kunstmatige stilte. In de praktijk zou dat binnen familie- en vriendenrelaties allemaal wel meevallen, maar dat honger en armoede overtuigende argumenten waren om iemand te overhalen spionnetje te gaan spelen stond buiten kijf. Dat was de tragedie van Roemenië. Ten einde jezelf een redelijk leven te verzekeren,

werd je verplicht te liegen en te bedriegen. Jezelf met een slecht geweten op te zadelen, kortom.

Alex maakte zijn koffer leeg, hing zijn maatpak keurig op een kleerhanger. Zijn maag knorde. Hij was benieuwd wat de hotelkeuken vanavond in de aanbieding zou hebben.

Op twee tafeltjes na, zonder twijfel zakenlui zoals hij, was het restaurant leeg. Hij installeerde zich in een hoekje en de kelner kwam naar hem toe. Zonder menukaart. Alex wist perfect waarom. In de wetenschap dat de voorraad in de keuken niet aan de keuze op het menu beantwoordde, nam de man de moeite niet hem de kaart te tonen. Nochtans werd voor buitenlanders de schijn hoog gehouden. Vooral bij zakendiners kon het niet op. De gemiddelde Roemeen echter kon slechts sporadisch de hand leggen op een sappige steak. Dag na dag moest de bevolking een traumatische strijd leveren om aan levensnoodzakelijke producten te komen. Het staatshoofd beweerde het beste voor te hebben met zijn sujetten en legde hen het “schijf van vijf”-dieet op, waar hij naar het scheen zelf bij zweerde, en waarbij dagelijks uit vijf groepen van voedingsmiddelen een keuze moest gemaakt worden om ze in de maaltijden van die dag te verwerken. Het was een publiek geheim natuurlijk dat alle degelijke voeding uitgevoerd werd, dat de rantsoenen van basisvoedsel als brood en aardappelen jaar na jaar kleiner werden om de staatsschuld af te lossen en groots opgevatte projecten te financieren.

De kelner beval Alex *Ciorbă de burtă* aan. Maagsoep. Alex bedankte feestelijk. Hij gruwde van het taaie bobbeltjesvlees in de zuur smakende soep, die ironisch genoeg de reputatie had van delicatesse. Verder was er gebakken vis, steur meer bepaald, en *sarmale*, kroketten van varkens- en rundergehakt verpakt in koolbladeren op een bedje van gesneden kool, gemengd met tomaten. Dit traditionele gerecht was best lekker mits het goed bereid was, maar Alex was er gerust op dat deze versie die van zijn grootmoeder in geen geval zou evenaren. Joost mocht weten welk vleesafval in het gehakt verwerkt zat. Hij besloot het op vis te houden.

3

Het was zo’n uitzonderlijk mooi weer ‘s anderendaags dat Alex besloot te voet naar zijn zakelijke afspraak te gaan. Hij liep het hotel uit, sloeg rechtsaf en wandelde tot aan de hoek van de straat. Daar moest hij wachten tot de